

Wijsgeerige beschouwingen van 'n oud Zeeman.

He zijn, God zij gedankt, binnen en de vangst is goed geweest. De laatste manden zijn geledigd, en Huib, zijn oudste, is met de vrouw er op uit naar de stad om ze aan den man te brengen. Grootmoeder zorgt voor het huis en hij moet op de kleintjes passen.

Moet! Wat bazel je! 't Is het liefste werk, en nog eens, God zij gedankt, dat hij het nog doen mag en het nog doen kan. Daar achter hem ligt de zee. Dat hij haar, de oude, den rug toegedraaid heeft, 't is niet omdat hij haar niet meer zetten mag. Neen, hoor! Dat zal hij niet over zijn hart kunnen verkrijgen, al wordt hij ook tweemaal zoo oud als hij nu is. Ze heeft hem nooit iets anders dan goed gedaan, van 't oogenblik, dat zij het samen eens werden. Menschen-kinderen! hij was nog zoo jong, toen ze hem het hart stal. Dat was op een najaarsmorgen, toen hij naar het strand ging, om te zien, of de boot al in het zicht was, de boot met vader aan boord, toen — hij zou het nooit vergeten, al was hij toen ook maar een jongen van tien, elf jaren — de zee zóó helder blauw voor hem lag en de zon haar purperstralen daarover uitstraalde. Kerels, toen zag dat water er zóó verleidelijk uit, als later zijn Kaatje, zooveel als nu zijn ouwetje. Ze had hem, precies als Kaatje, het hart voor eens en voor altijd gestolen. Grillig waren ze allebei wel eens, maar al hadden ze het hem, den ouwe, wel eens moeilijk gemaakt met haar luimen en kuren, ze hadden het toch allebei goed met hem gemeend, en, hoe ook, kwaad had hij nooit op ze kunnen worden. Als ze weer uitgebuid waren, dan keken ze hem weer net aan als toen hij het pas met ze aanlei, en wie kon daar dan tegen? Hij niet, zooveel wist hij wel. 't Was dan ook precies, of ze het dan weer goed wouwen maken: de oude vrouw wist dan niet wat ze uithalen zou om 't weer in 't gelijk te breien en zijn vangst was 'n volgend maal dubbel zoo goed. 't Was ook, of ze het samen op een akkoord gegooid hadden: ze stonden nooit tegelijk op storm. Als hij het op zee kwaad gehad had, dan had hij het aan wal des te beter, en zoo was hij er altijd door gesukkeld en voor geen geld van de wereld zou hij een van beide willen missen.

God had ze dan wonderlijk gezegend. Kaatje der spaarpotje, al was 't niet veel en hij het zijne der bij, al was 't niet veel meer, en goede vaart en vangst, zoo had hij al kort na zijn trouwen een eigen schip kunnen koopen. Hij had er met groote witte letters op geschilderd: „de Vrouw Kaatje” en, kijk, met haar naam er op en hij baas er op, was 't dan krek geweest of 't eens zoo goed ging. Ja, hij wist het wel, hij werd al zachtjes aan oud en 't zou niet lang meer kunnen duren, of hij zou aan wal moeten blijven. Dan kregen de jongens 't schip, maar ééne conditie zou hij met ze maken: de naam van z'n ouwetje moesten ze er op laten staan. Dan wisten zij en alle menschen meteen, aan wie zij het te danken hadden, want, dat had hij altijd gezegd en hij zou het blijven zeggen: als God hem niet zoo'n puikbeste vrouw in z'n Kaatje gegeven had, zou hij het nooit zoo ver gebracht hebben!

Maar dat nou daargelaten, want als hij teveel daarover aan het „prakkezeeren” kwam, zou hij de kinders vergeten. Ze keken hem nou al aan met 'n gezicht, of ze zeggen wouwen: „Opa, hoe is 't nou? ben je alweer op zee met je gedachten, of loopen ze vader en moeder achteraan?” Nou, die achteraan loopen, was heelemaal niet noodig, hoor. Hij hield er niet van, hij had er nooit van gehouden, de kinders achterna te loopen. Hij was ze altijd vóórgegaan, zoodat ze hem goed zien konden en altijd was hij ze voorgegaan in 't goede, om 't maar zoo te zeggen.

Aan boord, zoo goed als aan wal, werd er gebeden en 'n hoofdstuk uit de Heilige Schrift gelezen, en al wouen ze ook altijd liever, dat vader het zelf deed, af en toe had hij het hen ook laten doen. Sterke drank werd er nooit gebruikt: 'n sterke kop koffie met 'n stuk koek, dat hield het hoofd helder en deed geen mensch kwaad. Dat ze 'm niet lustten, had hij ook aan z'n Kaatje te danken. Eens had hij 'n flesch rum zooveel als cadeau gekregen en hij had ze aan haar gegeven en gezegd: „Moeder, bewaar die voor ons tot je verjaardag, dan drinken we samen 'n glaasje.” „Jawel,” had ze gezegd, maar met 'n gezicht of haar 'n wesp gestoken had. En toen ze jarig was, had 'ie gevraagd, of ze nou 'n glaasje rum zouden drinken. Toen had ze kort en goed gezegd: „Op m'n verjaardag m'n man en m'n kinder vergif ingeven, dat doe 'k nooit!” En wat zullen we dan met die flesch doen?” had 'ie gevraagd. „Niks, vaderke, heelemaal niks!” — „Wat hebt gij er dan mee gedaan, moeder?” had 'ie gevraagd, toen 'ie er alles van begreep. „'k Heb 'm de zee in de maag gedouwd; die kan 'm verdragen!” had ze gezegd. „'k Wou dat goed niet in huis hebben. 'k Heb lekkere spekpannekoek en koffie met suiker vandaag; daar kunnen we ten minste 'n zegen bij vragen.”

Maar laat ons den zeeman zelf het woord geven.

Wat zou 'k zeggen! Kaatje had weer met de zee onder één hoedje gespeeld en tegen twee tegelijk, nou ja, ik kon wel tegen tien tegelijk optrekken, maar tegen die twee en dan nog wel als ze het goed met je meenen, nee hoor, daar paste ik voor. En 's avonds, toen we alleen zaten, viel ze mij om den hals en gaf me een smok en zei: „Dáár heb je je rummetje, vader!” En ik was er later blij om. Want als ik nou met ruzie weggegaan was en dan nog wel met de gedachte: „Ze het gelijk!” en als dan de zee ook nijdig geweest was en dan ik en de jongens dat venijnige goed in 't lijf en in de bol, 'k zou 't me altijd verweten hebben.

Maar anders ben ik m'n jongens altoos voorgegaan in 't goede, mag ik zeggen. Al mijn geld bracht ik thuis en ik gaf het m'n ouwetje in hun presentie en zij deden al net als ik: als er eens een extraatje overschoot, dan was 't: „Daar zullen we mookie dit of dat voor meebrengen!”

Neen, eens toch is de jongste ons voorgegaan, naar boven, weet je. Maar laat me daar niet veel over spreken! Storm op zee is niet alles, meneer, maar die storm daarbinnen! Gelukkig, dat we 't zeker weten, meneer, onze beste jongen is bij den Heere, en die weet wel, waarom Hij onzen Gerrit tot Zich genomen heit, zeg ik maar telkens als 't weer stormt dáár of hierbinnen.

Onze Huib heeft er ons een dochter bij bezorgd en ik moet eerlijk zeggen: Dat's 'n wolk van 'n vrouw, meneer, en lief en goed voor ons . . . kijk, van 'n eigen kind zou je 't niet anders kunnen wenschen, zal ik maar zeggen.

En dit zijn hun kleintjes. Zijn 't geen kinderen om te stelen, meneer? De lui zeggen, dat ze op hun grootvader lijken; ik vind, dat ze veel meer op mijn ouwetje lijken. En om je nou gul de waarheid te zeggen: dat mag ik lijen ook, meneer! Dat ze 'n beetje van d'r opa hebben, dat is goed! Dan blijft het ras bewaard, zeg ik maar, maar lijken, neen, hoor, dat moeten ze op mijn ouwetje!

Nu wil me dat kleintje weer het zeil ophalen. Dat kan ze natuurlijk op geen vaâmen na. Dat is groote-menschenwerk, en dat doen ze allebei graag, en dat is goed. Maar dan moet de ouwe een handje helpen, zonder dat ze 't zelf merken, en als 't dan naar boven gaat, hebben ze 'n genot, dat zoo'n oude zeerob er weer jong van wordt en warm ook.

En dat zou ik moeten. Geen sterveling, die me dwingt, meneer, maar 't is me een voorrecht, mijn kleinkinderen nog te leeren, en te helpen groote-menschenwerk te doen. Dat lijkt me beter, dan dat de groote menschen kinderwerk doen, zooals dat tegenwoordig maar al te dikwijls gebeurt, ook hier aan 't strand. Kijk, als ik me al die kermissen en feesten, die bals en wedstrijden aanzie, al dat gelanterfanter en gedoe, dan denk ik dikwijls zoo bij m'n eigen zelvrs: zijn me nu al die menschen kinderen geworden? Kennen ze nu werkelijk heelemaal de waarde

en den ernst van het leven niet? En schamen ze zich niet genoeg om dat aan de kinderen over te laten? Laat ze met hun kinderen of kleinkinderen spelen, zoo goed als ik: dan hebben ze feest genoeg en behoeven er geen andere te maken. 'k Hou tòch niet van die gemaakte feesten, zeg ik maar. Daar moet aanleiding toe zijn, die 'n mensch feestelijk stemt, en dan eerst God gedankt, vóór je plezier gaat zoeken. Zóó behoort het!

Maar om nu bijvoorbeeld ter eere van de nagedachtenis van onzen grooten Michiel Adriaensz. de Ruyter op zoo'n karikatuur van 'n oorlogsschip te gaan dansen, — zie je, meneer, ik noem maar één ding uit zooveel, — dat lijkt mij kinderwerk. Dan help ik liever dit kleine wicht mijn zeil ophalen!

En wat zegt u daar nu van?

P. J. K.

Brieven uit Amerika.

XXX.

Aan Boord van de *Majestic*. — Terugblik. ¹⁾

Voor de tweede maal vertoef ik een week op den Atlantischen Oceaen, die de oude wereld van de nieuwe scheidt.

Iedere minuut brengt de boot mij die oude wereld, mijn wereld, nader, — verwijdert zij mij verder van de nieuwe wereld, en doet haar meer en meer de plaats hernemen, die zij voor het Europeesch besef inneemt.

Een half jaar lang heeft zij mij met hare indrukken overstelpt, bijna al dien tijd heb ik mij als een harer gevoeld, en dikwijls met Amerikaansche oogen Hollandsche toestanden uit de verte gezien, soms betreurd.

Nu de nieuwe wereld al dieper wegzinkt achter mij, de oude wereld gestaag aan oprijst vóór mij, en de naderende atmosfeer reeds haar rechten doet gelden, begin ik mij zelve af te vragen: „Wat is ten slotte de eind-indruk, dien Amerika op mij gemaakt heeft?”

Voor de herinneringen en overpeinzingen, die een antwoord op deze vraag zullen helpen vormen, is een bootreis als deze bij uitstek geschikt. Een groote, grootsche, deftige boot — zij draagt haar naam *Majestic* met eere — en een zeer klein aantal passagiers. Op twee dagen afstands volgt ons nl. de *Celtic*, die tweemaal zoo groot is en tweemaal zoo weelderig ingericht. Deze rijke reus doet onze boot een geduchte concurrentie aan, en de *Majestic* stoomt in majestueuze eenzaamheid en stilte onder den Maartschen hemel over den Maartschen Oceaen.

Kleurloos zijn die. — Zwaar van dikke wolken en grauw is de lucht — zwaar van volle golven en grauw is de zee. Kil en tochtig is het buiten op het dek, gedurig regent en waait het, zonnige uren zijn zeldzaam.

Zoo geheel anders dan de vroolijke, zonnige reis op de „Potsdam,” vol passagiers, waaronder zulke belangrijke.

In de eetkamer op de *Majestic* zijn maar twee en een halve tafel gedekt — overal is leegte, de boot ziet er uit als een hôtél na 't seizoen, wanneer de meeste gasten vertrokken zijn, en een paar overgeblevenen het stervend leven van 't hôtél nog een dag of wat rekken. Maar aan alles bespeurt men: het leven is er uit.

Misschien draagt hier ook het zijne toe bij het *Engelsch* karakter dezer boot. Het leven is er stijf, de bediening

eveneens, en koud-onderdanig. Een heel verschil met de „Potsdam,” die ook in dit opzicht zijn Hollandsch karakter niet verloochende, en waar een veel gezelliger, vrijer toon heerschte. De bediening *bediende* niet alleen, maar *verzorgde* de passagiers, wat den afstand tusschen beide veel kleiner maakte, dan op de *Majestic* het geval is.

Ik kan, nu ik de Amerikanen ken, zoo goed begrijpen, dat zij graag met de Hollandsche booten reizen. De geest aan boord strookt veel meer met hun eigen levensopvattingen dan de geest, die op de Engelsche booten heerscht.

Er valt weinig te genieten buiten — weinig te genieten binnen, en in de eenzaamheid komt telkens de vraag weer op: „Wat is ten slotte de eindindruk, dien Amerika op mij gemaakt heeft?”

In de eerste plaats heb ik een gevoel als een tweede Columbus, die van een ontdekkingsreis huiswaarts keert.

Ik had, zooals wij allen doen, onwillekeurig overnemende de in ons land algemeen heerschende vooroordeelen tegen Amerika, een geheel ander Amerika verwacht dan ik gevonden heb. Een Amerika, dat nu ja, op materiëel gebied ons vooruit is, meer automobiels, sneller liften en beter treinen heeft, maar voorts een land, dat bij ons in beschaving, ontwikkeling en kunstzin niet halen kan, een land, dat zijn barbaarsheid dáárin toont, dat het slechts één maatstaf kent ter beoordeeling van wat groot, mooi en machtig is, nl. den *dollar*; m.a.w., dat rijkdom geldt voor eer, duurte voor kunstwaarde, zoodat geld — eerlijk of oneerlijk verkregen, dat doet er niet toe — het *shibboleth* is, dat voor den Amerikaan de poorten van het paradijs ontsluit.

Ik wist nu wel, dat Mrs. Mason anders was, en evenzoo mijn nicht in Brooklyn, — maar een vooroordeel, al neemt het uitzonderingen aan, blijft vooroordeel. En zie, wat ik uitzondering waande, heb ik in een half jaar lang overal gevonden — en wat ik regel waande, bijna nergens.

Ik heb nooit over geld hooren spreken, nooit iets hooren schatten naar de duurte, nooit iets bemerkt van eenig materialisme, noch van neerzien op arm, noch van opzien tot rijk. Ik heb de menschen gevonden van een heerlijke beschaving — niet die van vormen en vormelijkheid, waar zij bij ons nog zoo dikwijls mee vereenzelvigd wordt — maar van die natuurlijke en vriendelijke beschaving, die uiting is van grooten eenvoud, welwillende gedachten, hartelijke hulpvaardigheid. Ik heb gevonden menschen met ontwikkeld kunstgevoel, zich uitend, wat hun persoonlijk leven aangaat, zoo in hun kleeding en in de inrichting en versiering hunner huizen, als in hun kennis en waardeering van kunst en kunstenaars tot in de verstaafte landen.

Ja, wat meer zegt, in al deze dingen heb ik hen *im groszen Ganzen* de meerderen gevonden van de bewoners van mijn vaderland. Aan wat deze in de Amerikanen laken, gaan zij zelve in veel erger mate mank. De oude geschiedenis van den splinter en den balk. In plaats van te veroordeelen, konden zij leeren.

En hoewel ik er niet aan twijfel, dat Amerikanen, die Holland kennen, Hollands inferioriteit op dit gebied hebben bemerkt, hebben zij mij dit toch nooit, direct of zijdelings, laten voelen. Alleen in gesprekken, die zeer intiem waren, schemerde er wel eens iets van door. Maar de buitengemeene hoffelijkheid tegenover den vreemdeling, waaraan Europa, en met name Engeland, menige les kan nemen, is een van die elementen in de Amerikaansche beschaving, waarover ik het zoo straks had. Wees niet bang, als ge in Engeland zijt, dat men een der (Engelsche) vormen van etiquette jegens u schenden zal. Ge krijgt precies het lepelje en het bordje, dat logisch past bij het gerecht, dat ge verorbert. Maar men behandelt u met een zekere beschermende neerbuigendheid, die er u bijna ieder oogeblik aan herinnert, dat ge „maar” een vreemdeling zijt, d. w. z. in Engelsche oogen, een wezen van lager orde — met hoe weinig graadverschil dan ook.

¹⁾ Evenals „Philadelphia” moet ook „Washington” uitvallen. De redactie laat gaarne deze reisbeschrijving nog in dezen jaargang eindigen. Ik herinner er nog eens aan, dat mijn reisbeschrijving in haar geheel onder den titel: „Een half jaar in Amerika” weldra het licht zal zien bij den heer D a a m e n te Rotterdam.